

terih se potem verjetnost ravna in ki so merilo verjetnosti. Relativisti pa prav tega ne priznajo.

54. Za pojasnilo vsega tega je potrebna še ena analiza, namreč o spoznanju individualnega in neindividualnega. Če naj bi spoznali za vsak primer, kako naj delamo, torej če bi bilo etično spoznanje evidentno, tedaj bi morali spoznavati empirično individualno. Tega spoznanja pa nimamo, ne moremo imeti, da, individualno spoznanje, ki bi bilo obenem empirično, je protislovje samo v sebi (o tem tu ni mogoče točneje razpravljati).

55. Spoznanja individualnega nimamo nikjer, niti na emocionalni niti na goli umski strani. Le čisto umsko spoznavanje bi moglo biti v idealnem primeru v pravem smislu spoznanje individualnega (toda obenem bi ne bilo več empirično); emocionalno spoznavanje, ki bi bilo temu analogno, pa ne bi bilo v pravem pomenu besede spoznanje individualnega, ker bi ničesar eksistentnega ne spoznali, ampak bi spoznali le, kako dejanje je pravilno v posameznih primerih. Le v tem smislu bi bilo spoznanje individualnega. — Vidno pa je bilo, da moremo spoznati dobro le na osnovi pojmovnih predstav, če si namreč predstavljamo n. pr. bolečino, ugodje itd. Pojmi so zopet splošni in niso pojmi individualnega (ob pojmu bolečine si ne moremo predstavljati, v čem se loči moja bolečina od tvoje: toliko torej ta pojem ni pojem individualnega, ampak splošnega), torej ne more biti spoznanja dobrega za individualen primer. — Vidno pa je, da bi bilo to spoznanje individualnega možno le v primeru, če bi spoznavali individualno z umom, kaj um je osnova za emocijo. Če bi imeli individualno predstavo bolečine, tedaj bi se vsi emocionalno vrednostni pojmi, kot n. pr. pojem dobrote, pravičnosti, ljubezni, vljudnosti i. dr., iz katerih ni mogoče sedaj dobiti nobenega spoznanja, razvezali in razpadli ter se izkazali le za nadomestne pojme (iz katerih prav radi te nadomestnosti ni moglo slediti nobeno evidentno, ampak le „empirično spoznanje“, in še to ne iz njih samih, ampak le glede na drugo merilo t. j. primarne vrednote) in bi jih nadomestile prave predstave individualnega in zato bi bilo lahko tudi evidentno spoznanje in evidentna etika ter sociologija in pravo. — Toda te predstave individualnega so za nas le fikcija, ki nam je pomagala osvetliti neevidentnost in empiričnost etike v nasprotju s samim teoretičnim vrednostnim spoznanjem. (Konec.)

Naši problemi

Slovenski viničarji

I. Uvod.

Slovenija je majhna dežela. Kar je je svobodne v Jugoslaviji, jo celo z našimi počasnimi vlaki prepotujemo v 4 urah od severa do juga in ravno toliko potrebujemo od zapada na vzhodno mejo.

Kljub tej majhnosti slovenskega ozemlja pa so tu na severni meji problemi, ki jih v Ljubljani in osrčju Slovenije ne čutijo in niso sposobni njihov obstoj zaznati. Prav tako je marsikateri problem iz bivše Kranjske tu na Štajerskem ljudem španska vas in so zanj ravnodušni, kakor da se jih prav nič ne tiče.

Ko pa gre, bilo na bivšem Štajerskem, bilo na bivšem Kranjskem, za ves slovenski delovni sloj, ni na Kranjskem najti potrebnega zanimanja za tak sloj na Štajerskem in narobe ne na Štajerskem za slovenske probleme na Kranjskem. Slovenske probleme pravim, ker je danes gotovo srž slovenskega vprašanja ravno usoda slovenskih delovnih slojev in potreba po zboljšanju njihovega socialnega položaja.

Dejstvom je treba pogledati v oči. Ta dejstva pa govore, da smo Slovenci glede svoje narodne zavesti še samosrajniki, ki še ne bogljeno kobacamo po tleh in se še nismo postavili na noge. To je usodna dediščina jalove razcepljenosti Slovencev na dva tabora, ki predstavlja danes že nevarnost za naš narodni obstoj.

II. Socialna struktura severne meje.

Med socialno strukturo bivših dežel Kranjske in Štajerske, zlasti te ob meji, so pomembne razlike. V bivši Kranjski je l. 1848. s kmečko odvezo in tej sledečo, sicer res dokaj počasno industrializacijo mnogo bolj korenito pometlo z vsemi preostanki fevdalizma, čeprav tudi tam ne popolnoma, zlasti ne v posestnih razmerjih, kakor na Štajerskem, kjer je preostankov polfevdalnih odnosov ostalo še precej. Vzroki za te razlike bi bili: večji obseg veleposesti na Štajerskem, ki je v glavnem ostala v rokah fevdalne gosposke, dalje specifični značaj nekaterih kultur, ki se goje na Štajerskem, n. pr. vinogradi, katerih največji in najboljši kompleksi so prav tako ostali v rokah gospode. Industrializacija na Štajerskem menda tudi pred vojno ni zaostajala za industrializacijo Kranjske. Vendar je v slednji industrializacija zaradi bližine tako velikega industrijskega in pomorskega središča, kakor je bil predvojni Trst, mnogo globlje posegla v podeželje in razbila njegove družbene odnose, kakor pa na Štajerskem. Tu sta večja razširjenost veleposesti in specifiziranost kultur zadrževali vplive industrializacije na podeželje, priklepali kmetško prebivalstvo še dalje na zemljo in zaslužek od dela na zemlji in tako obvarovali marsikateri ostanek starih polfevdalnih odnosov na deželi s tipično priklenjenostjo na zemljo, kakor naletimo nanjo pri ofrih, viničarjih, huberjih in majerjih. Medtem ko je na bivšem Kranjskem mezdni sistem dela prodrli tudi na deželi, so na Štajerskem ostali še zadnji ostanki fevdalnih odnosov v odmenah poljskemu delavcu z deputatno zemljo, stanovanjem in dajatvami v naturalijah, kar ga mnogo tesneje veže na zemljiškega lastnika, ki mu daje za delo stanovanje in še kos zemlje, nekaj pa tudi v denarju, kakor pa delavca, ki prejema vse v denarju. Na Kranjskem najdemo po večini le takega poljskega delavca, z izjemo dninarjev pri manjših kmetih, ki denarne mezde ne zmorejo več in jim delajo zlasti ženske delovne sile za razne dajatve v naturalijah, Ofri, viničarji so tam neznani, kljub vinogradom na Dolenjskem, enako huberji in majerji, kljub velikim gozdnim kompleksom v teh predelih Slovenije.

Spodnja štajerska pa je, zlasti tu ob meji, vsa preprežena s takimi polfevdalnimi službenimi odnosi. V vinorodnih predelih imamo viničarje v vseh obmejnih okrajih, Maribor desni breg, Ptuj in Ljutomer. Zapadno od Maribora, na obeh bregovih Drave, po Pohorju in Kozjaku so raztreseni viničarjem zelo podobni delavci gozdne stroke, majerji in huberji. Spodnja štajerska je dalje prenaseljena z ofri. To so poljski delavci za vsa poljska dela, ki prejemajo plačo v stanovanju, hrani in le malenkost v denarju.

Večina teh vrst delavcev se vdinja tujcem in potujčencem. Večji vinogradi in gozdovi so v njihovih rokah. Le ofri se vdinjajo večinoma našemu kmetu. Tudi majerji in huberji, ki opravljajo za dajatve v stanovanju, polju, pašnikih in živini, kar dobe v užitek, razna gozdna dela, dovažajo les in podobno, tlačanijo tujcu na njegovih gozdnih posestih.

Naše narodno-obrambno delo ob severni meji ne bi smelo mimo teh številnih delovnih slojev, če hoče biti konkretno in uspešno. S pomočjo tem slojem bi se krepil slovenski element ob meji in slabil nam nasprotni element, ki bi moral nositi tudi bremena te pomoči. Takojšnja pomoč je n. pr. mogoča s socialnim zavarovanjem teh slojev, s čimer bi jim bilo že precej pomagano; s strani slovenske in državne skupnosti bi jim bila izkazana takorekoč vsakodnevna pomoč v bolezni, nezgodah in starosti. Bremena za to bi v največji meri padla na tujce in na naš potujčeni živelj.

III. Socialno zavarovanje viničarjev.

Severno-zahodni meji naše države daje svojstven značaj vinogradništvo, ki je v treh okrajih Slovenije, Maribor desni breg, Ptuj in Ljutomer, glavna pridobitna panoga podeželskega prebivalstva. Lastniki večjih in boljših vinogradov so po večini bogati inozemci ali bogati tujci — naši državljani ter naši meščani iz Maribora, Ptuja, Ljutomera in Ormoža pa tudi drugih krajev Slovenije in države. Majhne površine slabih in srednjih vinogradov so tudi v rokah domačinov — kmetov.

Vsem tem lastnikom velikih in srednjih vinogradov obdeluje vinograde in zemljo posebna plast poljedelskega delavstva — viničarji. To so kvalificirani poljski delavci, ki so specializirani za delo v vinogradih in se morajo izkazati, če hočejo biti zaposleni kot viničarji, s strokovno usposobljenostjo. Biti morajo najmanj 3 leta zaposleni pri delih v vinogradu in posedovati viničarsko knjižico. Vse to določa in vobče ureja službeno razmerje med viničarji in vinogradniki viničarski red, ki ga je izdala oblastna skupščina mariborske oblasti leta 1928.

Po statistiki iz leta 1931. je viničarjev v Sloveniji okrog 14.000. Po mnenju referenta za poljedelsko delavstvo na uradni anketi Kraljevske banske uprave v Ljubljani l. 1938., Filipa Uratnika, tajnika Delavske zbornice v Ljubljani, pa je število onih, ki se preživljajo z delom v vinorodnih, in njihovih družinskih članov mnogo višje. Ceni jih na 60.000 oseb,¹ od katerih jih živi in dela največ v zgoraj navedenih treh obmejnih okrajih okoli 50.000. Državna statistika iz leta 1931. je upoštevala le tiste, ki živijo izključno od vinogradništva, medtem ko so v gornjem številu obseženi vsi, ki delajo v vinogradih pa tudi pri drugih poljskih delih, kakor pač nanese prilika in zahtevajo razmere.

50.000 ljudi živi v teh, tuji propagandi najbolj izpostavljenih obmejnih okrajih v najhujšem pomanjkanju in revščini. Njihov življenjski standard predstavlja najnižjo stopnjo v Sloveniji in prehaja mestoma v kronično gladovanje.

To je ugotovila že omenjena anketa banske uprave. Na podlagi anketiranja večjega števila viničarskih družin v različnih občinah gornjih okrajev je ugotovljeno, da znaša povprečni letni zaslužek viničarjev v denarju din 700— in ravno tolikšna je približna vrednost dajatev, ki jih viničarji prejmejo v naturalijah.² Dejansko pa so mezde viničarjev v premnogih primerih pod tem povprečjem. V zimskih časih so viničarske družine brez posla in zaslužka ter gladujejo.

¹ Socialni problemi slovenske vasi, II. zv. Soc. ekonomski institut, Zbirka študij št. 3, Ljubljana 1938, str. 12.

² l. c. str. 29.

Posamezne občine iz okrajev Maribor d. b., Ptuj in Ljutomer so kmetijski anketi leta 1938. poslale takale poročila o življenjskem standardu tega sloja:³

Ptujski okraj: V Haložah stalno prevladuje glad med viničarji. Haložani uživajo redkokdaj kruh. Na Ptujskem polju pride dnevno na osebo 250 do 400 gr. kruha, v Slov. goricah manj, med Haložani pa minimalna količina. Poraba mesa je minimalna. Žalostne zdravstvene prilike v Haložah povzroča verjetno le pomanjkanje živil.

V občini Krog je ogromna večina viničarjev, ki jim manjka živeža že čez zimo. Viničarji gladujejo, kakor kažejo poročila, tudi v občinah Leskovec, Ptujska gora, Majšperk, Sv. Marjeta niže Ptuja in Sv. Miklavž pri Ormožu.

Ljutomerski okraj: Viničarji so slabo hranjeni zlasti pozimi zaradi pomanjkanja živeža. V občini Gornja Radgona je viničarjev 40%... Pozimi in spomladi poidejo zaloge in javlja se pomanjkanje... Otroci viničarjev so zdravstveno zelo zaostali. Po več otrok ima po eno samo obleko. V občini Ljutomer in okolica je 323 družin tako ubogih, da potrebujejo javne pomoči (viničarji, poljski delavci), 50% od njih se ne more zaposliti pri javnih delih zaradi onemoglosti in pomanjkanja obleke. V občini Mala Nedelja je 50 viničarskih družin s 250 člani, vsi so pomoči potrebni.

Maribor desni breg: V občinah Limbuš in Šmartno na Pohorju je veliko viničarjev. Do 70% jih je revnih in potrebnih javne pomoči. V občini Makole je v najbednejšem stanju 30 družin.

Anketa ugotavlja: Kakor vidimo, so zlasti prizadeti viničarji... Mezde viničarskega delavstva so splošno prenizke, k temu pa še običajna vsakoletna jesenska in zimska brezposelnost — to sta glavna vzroka, da viničarji... nikdar ne morejo priti do nekega vsaj srednje ugodnega eksistenčnega položaja. Zato pa so v primerih, ako nastopijo izredno slabe prilike, potem posebno težko prizadeti in pahnjeni v vsakovrstno pomanjkanje in dobesedno stradanje.⁴

Pomoč je tedaj nujno potrebna! Vsaj delno bi izboljšalo ta položaj razširjenje socialnega zavarovanja vseh vrst na viničarje. S tem bi se vsaj deloma zaježilo zdravstveno in fizično propadanje celega delovnega sloja na severu države in Slovenije, ki dosega že katastrofalen obseg. Umrljivost otrok je v teh okoliših največja, odraslo prebivalstvo pa tudi že zelo oslABLJENO; saj je kmetijska anketa ugotovila, da se n. pr. v občini Ljutomer 50% pomoči potrebnih družin radi onemoglosti ne more zaposliti pri javnih delih. Na ta obupen položaj delovnega prebivalstva v vinorodnih predelih Slovenije so opozorili na zadnjem občnem zboru Zdravniškega društva za Slovenijo tudi nekateri zdravniki iz teh krajev in predlagali enako odpomoč s tem, da so se tudi oni izrekli za razširjenje socialnega zavarovanja na viničarje.

Socialno zavarovanje bi dalo viničarjem takoj ob rojstvu zdravniško nego in babiško pomoč ter pouk, dočim rode sedaj viničarske matere v okoliščinah, ki bijejo v obraz vsem higienskimi in zdravniškimi predpisom.^{4a} Viničarska mati bi imela pred in po porodu plačan dopust, ki bi trajal nekaj tednov. Ob boleznih bi bila vsa viničarska družina deležna zdravniške oskrbe, ki si je danes ne more privoščiti, v onemoglosti in starosti bi prejimali rento. Vsi ti ukrepi bi pomenili občutno izboljšanje položaja viničarjev.

³ I. c. I. zv., str. 101—102.

⁴ I. c. str. 103. Ref. dr. Pirc I. „Prehrana prebivalstva“.

^{4a} Prim: Boris Fakin: „Haloški otroci“, Sodobnost IV. 1936, št. 9, str. 431—436.

IV. Kaj bi dalo socialno zavarovanje viničarjem?

Z razširjenjem socialnega zavarovanja vseh vrst na viničarje bi postali le-ti deležni brezplačne oskrbe v bolezni, za primer invalidnosti in v starosti pa bi prejeli rento.

V primeru bolezni bi bili viničarji in njihove družine t. j. žena, zakonski, nezakonski in posvojeni otroci, starši in stari starši, vnuki, bratje in sestre, ki žive z zavarovancem v skupnem gospodinjstvu in so odvisni od njegovega služka, deležni 1. zdravniške pomoči (brezplačno zdravljenje za pol leta, po potrebi pa vse leto, dalje brezplačna oskrba v bolnicah, sanatorijih, zdraviliščih za pljučno in kostno jetiko, kopališčih in okrevališčih, slednjič pravica do brezplačnih zdravil). 2. Prejemali bi dajatve v denarju (hranarina, ki bi znašala $\frac{2}{3}$ mezde, in sicer za dobo 26 tednov, izjemno tudi za vse leto. Pravica do hranarine bi začela teči od 3. dneva bolezni dalje, če zavarovanec ni v bolnici. V primeru zavarovanceve smrti, ne pa člana družine, bi prejeli svojci pogrebno, ki znaša 30kratni znesek zavarovanceve zavarovane mezde).

Vse te ugodnosti bi užival viničar tudi v času, ko bi ne bil zaposlen, če bi imel po zakonu predpisano dobo članstva v zavarovanju. Zavarovancevi svojci imajo pravico le do dajatev v naturi, t. j. do zdravniške pomoči in bolnic ter zdravil, ne pa tudi do hranarine. V primeru, če leži zavarovanec v bolnici, bi imeli svojci pravico do polovične hranarine.

V primeru poroda bi imela viničarka po določeni dobi članstva pravico do brezplačne babiške in zdravniške pomoči, do brezplačnih zdravil in zdravniških pomočkov bodisi na domu ali v porodnišnici, kjer bi smela ostati 14 dni. Poleg tega dobi porodnica tudi potrebni zdravstveni material in opremo za otroka v vrednosti 150 dinarjev.

Razen teh dajatev bi imela viničarka še pravico do porodnine v iznosu $\frac{1}{4}$ zavarovane mezde za čas 6 tednov pred in po porodu. To pa le, če že ima predpisano članstvo, sicer prejema le babiško in zdravniško pomoč. Zavarovanceva žena prav tako. Hčere nimajo nobenih pravic ob porodu. Zavarovanceva vdova ima gornje pravice še 5 mesecev po moževi smrti, če je imel predpisano članstvo.

V primeru nezgode, ki se zgodi na delu ali na potu na delo ali z dela, bi imel viničar pravico do zdravljenja, do denarne pomoči s hranarino in v primeru invalidnosti, ki bi presegala 10% nesposobnost za delo, tudi do nezgodne rente. Svojci pa bi imeli v primeru viničarjeve smrti zaradi nezgode pravico do pogrebne in letne rente, vdova do odpravnine.

V starosti nad 70 let in po najmanj 200 tednih plačanega zavarovanja bi šla viničarjem pokojnina, ki znaša pri manj kot 500 tednih članstva 8kratni znesek povprečnega letnega zavarovalnega prispevka, pri članstvu čez 500 tednov pa 12kratni znesek. Pokojnine otrok bi znašale $\frac{1}{4}$ tega zneska, ostalih svojcev ravno toliko, vdova pa bi 3 leta po smrti prejela podporo v iznosu $\frac{1}{3}$ moževe pokojnine.

Vse to bi dobivali tudi viničarji, če bi se nanje razširilo soc. zavarovanje, ki bi ga bilo seveda treba prilagoditi posebnim razmeram podeželja in poljedelskih delavcev, kakor tudi zavarovanja samega, da bi zmoglo nova bremena. To so vprašanja, ki jih prepuščamo tehnikom in praktikom v zavarovanju.

Kdor pozna strahovito socialno bedo, na katero so viničarji obsojeni pri današnjih razmerah, mora priznati, da bi vse gornje pridobitve pomenile zanje zelo veliko olajšanje. Koristi od tega pa ne bi imeli samo oni, ampak tudi vsa slovenska narodna skupnost.

Zlasti velik bi bil moralni učinek teh mer. Viničarji so danes gospodarsko najšibkejši slovenski sloj tu ob meji in razumljivo je, da je zaradi tega tudi naj-

manj narodno zaveden in odporen. Ker tlačanijo po večini tujcu in potujčencu, so pod njegovim vplivom in dele z njim njegovo tujo miselnost. V zamejskih veličinah vidijo socialnega odrešitelja, ki bo izravnal med njimi in gospodarji razlike in jih odrešil sedanjega sistema izkoriščanja, ki ne pozna mej.

Socialna zaščita, ki bi mu jo nudila država s socialnim zavarovanjem, bi viničarju prvič nudila tudi z naše strani neko pomoč in ga tesneje priklenila na slovensko skupnost. Začutil bi, da v boju zoper tuje gospodarje ni zapuščen, marveč da ima za seboj državo in narod, ki jima pripada, ki ga ščitita pred tujim izkoriščevalcem in mu nalagata celo bremena, da se bo viničarju bolje godilo.

V. Bremena za socialno zavarovanje.

Bremena za socialno zavarovanje bi v glavnem padla na velike lastnike vinogradov. To so po veliki večini inozemci tujci-naši državljani in naši bolje situirani meščani, ki jim vinogradništvo ni glavna pridobitna panoga. Iz dosedaj objavljenih študij o posestnih razmerah v naših vinogradih⁵ izhaja, da imajo nedomačini v posameznih katastrskih občinah od 95 ha vinogradov v svojih rokah 65 ha, domačini pa le 30 ha. (Dežno in Gorca v Halozah).⁶ V ostalih občinah v Halozah so sicer domačini nekoliko bolj zastopani pri posesti vinogradov, vendar so povsod največji in najboljši vinogradi v rokah tujcev inozemcev in naših državljanov ter slovenskih meščanov iz Ptuja, Maribora, Ormoža in Ljutomeru in iz drugih krajev Slovenije in države.

Po drugih kat. občinah imajo domačini v Halozah povprečno vinograde, manjše od 50 arov, največ med 20 in 50 arov. Enako velike površine imajo kmetje s polja. Meščani iz Ptuja imajo povprečno 1'3 ha vinograda, na tujce, naše državljane odpade povprečno 2 ha, na inozemce pa 3 ha vinograda. Vse produktivne zemlje v Halozah pa odpade na domačine povprečno pod 1 ha, na kmete s polja poldrugi ha, na meščane s Ptuja 8 in pol ha, na tujce, naše in inozemske, pa po 15 ha!⁷

V Jeruzalemskih goricaх obsegajo vinogradi 1365'2 ha ali 21'65% produktivne zemlje. V lasti tujcev, naših in inozemskih, ter meščanov je 781'8 ha ali 57'36% vinogradov. Inozemci sami, ki posedujejo vinograde nad 4 ha, imajo v svojih rokah 205'6 ha vinorodne površine. Gospoda imajo torej v svoji lasti 57'36% vinogradov, okoličani 19'62%, domačini 23%, brez vinogradov pa je 22'37% domačih družin. Razmerje je tedaj takšno, da ima 562 vinogradnikov-domačinov s svojimi 331 ha vinogradov 250 ha le-teh manj, kakor 52 lastnikov z nad 4 ha obsegajočimi vinogradi, ki jih imajo skupno 577 ha ali 42% vseh vinogradov v Jeruzalemskih goricaх.⁸

Kako so porazdeljeni viničarji po vinogradih domačinov kmetov, meščanov, tujcev in inozemcev? Za Haloze ni podatkov, pač pa jih je zbral Kerenčič za Jeruzalemske gorice.⁹ Sorazmerno najmanj viničarij imajo posestniki z goric, torej domačini. Na lastnika iz te skupine odpadejo povprečno 0'4 viničarije. Na meščana odpade povprečno 1'9 viničarije, na tujce in inozemce pa po 27 viničarij. Domačini, ki imajo 83% vseh gospodarstev z vinogradi v svojih rokah, posedujejo le 49% viničarij, gospoda s 17% vinogradniških posestev pa 54% viničarij. Onih 4'5% gospodarstev z vinogradi nad 4 ha ima 31'5% vseh viničarij v Jeruzalemskih goricaх ali skoraj eno tretjino ter dve petini ali 42% vse vinorodne površine!

⁵ Iv. Žgeč: „Haloze“, Sodobnost 1935 in 1936, in Jože Kerenčič, „Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih goricaх“. Maribor 1939.

⁶ Žgeč, l. c. „Sodobnost“ 1935, str. 72 in 226 (št. 2 in 5) in 1937, str. 417 (št. 9).

⁷ Žgeč, l. c. „Sodobnost“ 1936, str. 464—470 (št. 10).

⁸ Kerenčič, l. c., str. 37—41.

⁹ l. c. str. 42.

S tem pa imamo tudi že odgovor na vprašanje, kdo bi v glavnem nosil bremena za zavarovanje viničarjev. Pojasniti moramo le še vprašanje, kdo bi nosil bremena za zavarovanje viničarjev v onih 49% viničarij, ki jih posedujejo kmetje-domačini. Jasno namreč je, da naša kmetijska posest, kar je obsega manj kot 15 ha plodne zemlje, ne zmore nobenih bremen več. Kdo naj nosi bremena zavarovanja le-teh viničarjev. Tudi za to najdemo odgovor v že citirani dr. Žgečevi razpravi.¹⁰

Dr. Žgeč ugotavlja, da površine vinogradov, ki jih posedujejo kmetje v Haulozah, niso po večini niti dovolj velike, da bi mogle preživljati eno samo družino. Kako naj živita na njej dve družini, kmetova in viničarjeva. Kmet vzdržuje na svojem malem vinogradu viničarja le zato, ker vinograda sam zaradi krajevnih oddaljenosti od goric in zaposlenosti pri poljskih delih ne more obdelovati. Kmetov viničar pa nima na malem vinogradu vse leto kaj delati in se samo s tem delom spet ne more preživljati. Pomaga si tako, da hodi delat v meščanov vinograd kot dninar. Iz tega pa izhaja, da bi nosili za večino kmetijskih viničarjev bremena zavarovanja tudi meščani in ostala gospoda.

So pa tudi vasi in naselja, kjer so samo kmetjski vinogradi in viničarji nimajo prilike, hoditi po zaslužek na gosposke vinograde. V teh naseljih — največ jih je v Slov. goricah — je beda največja. Tu bo morala priskočiti država s svojo dotacijo, ker občine teh bremen ne bi zmogle. To so glavna vprašanja glede bremen za zavarovanje viničarjev.

VI. Z a k l j u č k i.

Razširjenje zavarovanja na viničarje je utemeljeno v naši že obstoječi socialni zakonodaji. Naš zakon o zavarovanju delavcev predvideva že od l. 1923. razširitev vseh vrst socialnega zavarovanja na poljedelsko delavstvo (§ 7). Po 17. letih njegove veljave nismo v tem pogledu prišli niti korak naprej.

Viničarji so poljedelski delavci in celo kvalificirani agrarni delavci, ki se zaposlujejo pretežno v vinogradništvu, torej v posebni panogi poljedelstva, ki zahteva strokovno usposobljenost na podlagi večletne prakse. Večina drugih poljskih delavcev se šteje med nekvalificirane delavce. V razliko od industrijskega proletariata, kjer imajo kvalificirani delavci posebno ugodne delovne in mezne pogoje, se viničarji po svojem položaju prav nič ne razlikujejo od drugih poljskih delavcev in delajo pod enako težkimi delovnimi in neugodnimi meznimi pogoji, ki so za poljedelsko delavstvo, kot najnižjo in najmanj zavedno in organizirano stroko, tako značilne. Ker pa so viničarji kvalificirani poljedelski delavci in kot taki industrijskemu delavstvu najbližji, je umestno, da se socialno zavarovanje razširi predvsem nanje.

Da bi se ne prevalila bremena za zavarovanje na viničarje s tem, da bi se jim znižala mezda, bi se morale tudi za viničarje predpisati minimalne mezde. Tudi to je mogoče že na podlagi obstoječe uredbe o minimalnih mezdah, ki prav tako predvideva svoje razširjenje na poljedelsko delavstvo, oz. pooblašča ministra za socialno politiko, da to stori s posebno uredbo. Poleg tega je dobil slovenski ban v finančnem zakonu za l. 1939.—1940. pooblastilo za izpremembo viničarskega reda. To pooblastilo lahko izrabi tudi v teh smereh.

Delavska zbornica in OUZD v Ljubljani morata zbrati material, potreben za vse te ukrepe, in sestaviti osnutek, v katerega podrobnosti se kot nestrokovnjaki ne spuščamo.

Za viničarje bi socialno zavarovanje vseh vrst ne bilo samo kaplja v morje njihove brezdanje bede. Predvsem bi jim starostno zavarovanje jamčilo vsaj delno preskrbo za starost in onemoglost, medtem ko padejo sedaj v breme slov. kmečkih,

¹⁰ „Sodobnost“ 1935, str. 173—174 (št. 4).

že itak preobremenjenih občin in umirajo od lakote. Bolezensko zavarovanje bi zavrlo strahovito telesno in duševno propadanje tega delovnega sloja našega naroda. Umrljivost otrok, ki dosega pri viničarjih porazne številke, bi znatno padla. Viničar bi občutil, da se zanj nekdo briga in ga v bolezni in starosti preskrbi z najnujnejšim, da uživa njegov otrok brezplačno zdravniško nego, da sta zdravnik in bolniška sestra vedno pri roki, prav tako za njegovo ženo ob porodu. Prvič bi naletel na človeško skrb, ki mu jo nudi narodno socialno skrbstvo, prvič bi njegovo delo za druge tudi njemu prinašalo vsaj troho koristi in sadov. To pa je tudi njegova minimalna pravica kot delavca, Slovence in človeka. Za slovensko stvar tu ob meji bi bilo s tem neprecenljivo mnogo pridobljeno. Dolžnost vseh, ki se nazivajo zavedne Slovence, je, da k oštvaritvi gornjega doprinesejo po svojih najboljših močeh.

Vito Kraigher.

Likovna umetnost

Umetniška razstava v Mariboru (decembra 1938.)

Letošnje zimske razstave mariborskih likovnih umetnikov, ki je bila odprta 8. decembra, so se udeležili slikarji Karel Jirak, Maks Kavčič, Ivan Kos, Zoran Mušič in kipar Fran Ravnikar. Razstavljena dela so bila nameščena v unionski dvorani (I. nadstropje) in jih je bilo okrog 50. Lepemu številu zbranega občinstva je spregovoril pisatelj Radivoj Rehar, ki je v svojem govoru opozarjal mariborsko javnost na nujno pomoč glede novih razstavnih prostorov. Saj je znano, da so umetniki pred kratkim izgubili staro kazinsko dvorano, kar se da zanje neprimeren prostor, a vendarle svoje prvo in poslednje zatočišče. Upravičeno pričakuje naš Maribor, ki mu je do slovenskega kulturnega poslanstva trenutno največ med nami vsemi, čim najbolj naglo od pomoč in zadovoljivo rešitev tudi za daljšo dobo. Bela unionska dvorana je tudi za najskromnejši obseg in najminimalnejše potrebe nezadosten prostor, ozek in brez pravilne svetlobe. Razstavljalci so si pomagali, kakor je le bilo mogoče v danih razmerah.

Prilичno enako število del je prinesel vsak med njimi in kar je res najbolj značilno, velika podobnost in sorodnost je v njihovih skupnih stremljenjih. Ne morem se ubraniti vtisa, da je na mariborske slikarje vplivala vseslovenska umetniška razstava (junija 1938 v Mariboru) kot temeljno usmerjajoč doživljaj, ki jim je pokazal in potrdil pomen modernega slovenskega realizma v najboljših delih sodobnega slikarstva. Omenjena razstava je z doprinosi mladega realizma zajela vso umetniško čutečo plast Slovenije in je zato upravičeno odjeknila tudi na mariborskih tleh. Popolnoma brezploden se nam dozdeva način najnovejšega parceliranja izpod rok nekritičnih opazovalcev, češ da je treba razlikovati le med zagrebško šolo in slovensko svojstvenostjo in v tej še posebej med ljubljanskim in mariborskim slogom. Res je le, da so idejna izhodišča novega krajinarskega realizma skupna vsem zastopnikom, najbolj pa v kulturnih središčih naše države in našega naroda, ki se je ravno s pomočjo svojih poveljnih generacij, šolanih na umetnostnem zapadu, okrepil in osamosvojil. Težnja po poudarku domače grude in lokalnega krajinskega kolorita je dandanes postala v Evropi splošno načelo, v bistvu pa drugod ne pomeni več kot obujanje preživelih stilnih oblik romantike, realizma in impresionizma, kakor so pač zasidrane v posameznih provinciah in njihovih tradicijah. Slovenska realistična in psihično determinirana pokrajina v našem slikarstvu šele raste (Grohar, Jakopič, Pavlovec, Mihelič) in sicer prav zavestno v zadnjih letih. V toliko je položaj vsega slovenskega slikarstva, tako v